

BÄFVERNYTT

2011

Mars

NUMMER 47

Arne Wigh om Frans Michael Franzén

Se referat från föredrag sidan 4

Foto Olov Berlin

Vid månadsmötet i mars kunde Härnösands släktforskare njuta av ett sprudlande föredrag av teol. doctor Arne Wigh. Föredraget ägde som brukligt rum i Mittnordensalen, landsarkivet. Arne brilljerade med sina kunskaper och sitt professionella sätt

Peter Sjö-
lund: Med
släkten på
fickan
sid. 3

Börje Har-
nesk: Riks-
dagsvalet i
Hsd 1771
sid. 11

Monika
Wenner-
bring: Äkta
eller oäkta
sid. 21

Red. Inter-
vju med en
hembygds-
forskare
sid. 8

Per Åge-
brant: Gym-
nasistfördriv-
ningen
sid. 13

Örjan
Öberg: Disk-
krasch
sid. 22

STYRELSE

Ordf. Peter Sjölund 0611- 61300

ordf@harnoforskare.se

V.Ordf. Björn Thunberg 0611- 13669

viceordf@harnoforskare.se

Kassör Agneta Olofsson 0611- 22185

kassor@harnoforskare.se

Sekreterare Rigmor Öberg 0611- 22188

sekr@harnoforskare.se

Ledamot Örjan Öberg 0611- 22188

orjan@harnoforskare.se

Ledamot Monika Vennerbring 0611- 24730

monika@harnoforskare.se

Ledamot Ronny Norberg 070-6938177

ronny@harnoforskare.se

REVISORER

Samankall. Hans Söderholm 0611- 18442

hans@harnoforskare.se

Björn Nilsson 0611- 27185

bjorn.nilsson@harnoforskare.se

Margareta Wicander 0611- 77050

margareta@harnoforskare.se

VALBEREDNING

Samankall. Roland Ek 0611- 60081

ke.fr7@telia.com

Lennart Öhman 0611- 72025.

061172025@telia.com

Birgit Hallin 0611- 22126

benny.hallin@telia.com

KLUBBMÄSTARE

Kerstin Nilsson 0611- 60081

Roland Nilsson 0611- 14685

Astrid Westerlund 0611- 511352

RED.KOMMITTÉ

Red. Olov Berlin 0611- 27107, 070-7514558

redaktor@harnoforskare.se

Björn Thunberg 0611- 13669

viceordf@harnoforskare.se

Ronny Norberg

ronny@harnoforskare.se

ANSVARIG UTGIVARE

Peter Sjölund 0611- 613 00

ordf@harnoforskare.se

ANSVARIG FÖR HEMSIDAN

webmaster@harnoforskare.se

Styrelsen den 27
mars 2010

Björn Thunberg

Monica Vennerbring

Örjan Öberg

Rigmor Öberg

Ronny Norberg

Agneta Olofsson

och Peter Sjölund

Komihåg årsavgiften

PlusGiro 43 61 16 - 8, 100 kr/år. Tillkommande familjemedlem betalar 35 kr/år. Studerande upp t.o.m. 18 år betalar 25 kr/år.

Vårprogram:

19 april Svenbjörn Kylander, *När järnvägen kom till byn*

4 juni: Bussresa till bruk i Ångermanland, hel-dag.

Bollsta Masugn

Sollefteå

Graninge

Mer information om resan kommer på medlemsmöten

Med släkten på fickan

Ordf. Peter Sjölund

För några år sedan lyssnade jag till släktforskar-nestorn Thord Bylund, som berättade om hur han började släktforska för 50 år sedan. För att kunna utforska sin släkt var han tvungen att resa runt kors och tvärs mellan pastorsexpeditionerna i olika församlingar. Släktuppgifterna noterades på papper och funna källdokument skrevs mödosamt av ord för ord. Alla dessa uppgifter samlades i otaliga pärmar.

Det slog mig att Thords tidskrävande början på sin släktforskning står i bjärt kontrast till dagens möjligheter att släktforska. Idag kan de flesta starta sin släktforskning hemma vid datorn och börja bygga skelettet i sitt släkträd via alla tillgängliga register och digitaliserade källdokument.

Ännu tydligare blev skillnaden mellan 2000-talets och 1900-talets släktforskning då jag nyligen skaffade mig en ny mobiltelefon, en s k ”smartphone”, som egentligen är mer dator än telefon. Numera har jag hela min släktforskning med mig i fickan! I telefonen finns ett släktforskarprogram och hela min släktdatabas med bilder, källhänvisningar och allt. När jag hittar nya släktuppgifter skriver jag helt enkelt in dem i telefonen och så kopieras de automatiskt över till datorn när jag kommer hem.

Och inte nog med det. När jag besöker ett arkiv

och hittar ett intressant källdokument behöver jag inte odsla tid på att skriva av det eller beställa en halvt oläslig fotostatkopia. Jag plockar helt enkelt upp telefonen och fotar av dokumentet. Kameran i mobilen är så bra att även den mest svårlästa text går att förstora tillräckligt för att kunna tydas. På så vis kan jag läsa och eventuellt skriva av dokumenten när jag kommer hem.

Mycket har alltså hänt på 50 år och man kan inte låta bli att undra vad den snabba tekniska utvecklingen ger för nya möjligheter om bara 5-10 år? Men, moderna verktyg till trots, en sak förändras aldrig. Det är att släktforskning fortfarande handlar om att leta uppgifter, dokument, berättelser och andra pusselbitar i det spännande sökandet efter släktens historia. Och oändligt många pusselbitar ligger fortfarande och väntar på att hittas – i arkiven!

Men ibland kan det vara bra att lyfta blicken från den gamla handstilen och bege sig ut i dagsljuset. Ett bra tillfälle till det är föreningens bussresa den 4:e juni där vi ger oss ut på en ”bruksresa” och besöker de gamla järnbruken längs Ådalen. Jag hoppas vi ses där!

Peter Sjölund

ordförande

Föredrag av Teol dr. Arne Wigh Myten och människan Frans Michael Franzén

Referat av Olov Berlin

Arne Wigh är en professionell föreläsare. Det märker man redan första minuten. Mycket avspänt får han ljudanläggningen både rätt inställd och avvägd. Sedan, via ett skämt som lockar till skratt är han igång och han använder konsekvent historiskt presens.

Idag är Frans Michael Franzén (i fortsättningen förkortat till "F.") ganska okänd. På den tiden, 1772 - 1809 var han mycket känd. Han hade stjärnstatus och idag jämförbar med Dan Brown Henning Mankel m.fl.

F. tillhör en kort period i svenska litteraturen som fick namnet romantiken. I dag anses perioden vara så sockersöt och sirlig att den blir eländig att förstå. Men F. skriver för folket och går ej hem hos den litterära eliten. Han skriver böcker med namn som Fanny, Jenny och Emma och innehållet ger honom en dubbel författarkaraktär kanske som både Astrid Lindgren och en deckarförfattare i en och samma person. Idag skulle han inte ens vara möjlig att läsa. Det skulle direkt kallas smörja, men eftersom han då läses av så breda lager, blir kultureliten till sist tvungen att ta honom på allvar.

Sammanfattningsvis var och är F. Härnösands genom tiderna största kulturpersonlighet. Som person är han dynamisk, spirituell, glad, livlig och mycket uppskattad. När han med sin hustru

kommer in på operan i Åbo med drar paret till sig all uppmärksamhet.

Arne Wigh fortsätter och beskriver så F:s samtida kulturpersonligheter. Där finns ett antal kändpersoner som också tillhör romantikens förgrundsfigurer. Den förste Elias Tegnér, en biskop och författare som anknyter till antiken och det fornordiska. Han är mycket populär men svår att ha att göra med. Den andre Jöns Jacob Berzélius, en berömd kemist, som står för upptäckten av flera grundämnen. Den tredje Johan Olof Wallin, en författare som själv skriver nästan hela den svenska psalmboken. Han kallas också den dekorerade fjanten, vilket kan ha orsak av att han har alla kända svenska ordnar. Den fjärde Gustav Geijer, författare som helst håller sig till bondfolket i Värmland. Alla är dekorerade med Serafimerorden.

Frans Michael Franzén, föds 9 februari 1772 i Uleåborg, Finland, dör 14 augusti 1847 och lever under en tidsperiod från GustavIII till OskarI.

Franzéns karriär	
1772	Född 9 februari
1782-85	Skolgång vid Uleå Trivialskola
1785	Åbo akademi
1786	Försvar av Porthans avhandling
1787	Zacharias Franzen dör
1789	Filosofie magister / professor i domshist
1789-91	Student i Uppsala
1792	Docent i vältalighet
1794	Franzens Finlandsresa / Chef för tidningar
1795	Bibliotekarie
1801	Professor i historia & praktisk fi
1803	Prästvigd / Pastor i Pernar
1808	Ledamot av Svenska Akademien
1810	Promotor vid magisterpromotionen

Arne Wigh trivs som föreläsare

F. föds i Uleåborg i ett hus på Torggatan. F. är son till handlaren och rådmannen Zachrias Franzén (1744-1787) och Helena Schulin. Modern är när F. föds 16 år gammal. Fadern köpman och rådmän väntar sig en arvtagare i F, men icke. F. är en romantiker från barnsben. F:s mormor sjunger uråldriga sånger och berättar också historier från Finland. F. tog starkt intryck av detta och får så en sångskatt som han redan från början utnyttjar. Idag är den skatten nästan okänd.

Pojken skall bli köpman och övertaga pappans affärer i bästa fall skall han kunna bli kyrkvärd. Men pappan märker att sonen inte har fallenhet för affärer och skickar då honom till Åbo akademi, 13 år gammal. Av en slump får han Henrik Gabriel Porthan som lärare och mentor. Det sägs att Porthan förstår F.s begåvning och redan som 14-åring får han bearbeta Porthans avhandlingar. Vid 17 årsålder blir han professor. Vid 21-årsålder är han professor i tre ämnen. Både F. och Po. älskar Finland. De är båda nationalister.

Porthan tar med sig F. på en lång resa. De reser först norrut i Finland upp till Bottenviken och över till svenska sidan, men snart vänder de söderut till kontinenten. Det blir F:s stora resa. F. kommer i kontakt med Göthes och Schillers diktning. Han kommer också i kontakt med hela den romantiska ådran på kontinenten. F. vill sedan ha in hela det romantiska idealet i Finland.

I Bayern ser F. de stora skogarna, de romantiska vägarna och mycket mer. Han upptäcker sedan allt även i Lappland. Han skiver om samerna om renarna osv. Idag verkar det helt töntigt. Ett exempel: *Dra dra min snälla ren över drivan sen, under mossan där kan du krasa här.* Grötrim, men folk tycker att det är underbart. Han skriver om en fattig präst som bor i Lappland och har gift sig med en rik prästdotter från södra Sverige. I Lappland lever de sitt torftiga liv. Detta blir F:s genombrott. Folk älskar det här.

Här gör Arne en genomgång av F:s hela karriär före 1809. Den sammanfattas här i bilden intill.

Efter krigsslutet 1809 då Finland avträds till Ryssland vill F. ägna sig åt andlig verksamhet. Han flyttar till Sverige och blir väl mottagen. Han blir ledamot av Psalmbokskommissionen som han tidigare initierade. Han blir ständig sekreterare i Svenska akademien. Han sitter i alla vitterhetskademierna. Tilldelas teologie doktorstitel av

Frans Michael Franzén

kungen.

F. gör en mycket snabb karriär inom kyrkan: Han blir pastor i Kumla, men avancerar snart till kyrkoherde i S:t Klara i Stockholm och sedan biskop i Härnösands stift. F. föreslås också till ärkebiskop men tjänsten går till Wingård

1793 skiver F. en dikt *Människans anlete* som publiceras i ST av Källgren under signatur F:n. Senare får ärkebiskopen Wingård reda på att F. skrivit dikten. Han utbrister: *"Jaså är det den unge mannen som har skrivit dikten, jag trodde att det var själve fan"*.

F. har nu blivit riktigt stor. Det sägs: Det finns en ung man som skriver dikter som berör och anknyter till de stora på kontinenten. F. erhåller det stora Lundbladspriset¹. F. skriver ej på rombisk vers eller hexameter, men han skriver så att det berör. Han läses av den stora allmänheten och skriver för dem. Det är hans snille.

1. Lundbladskan priset, stiftat 1789 av professorn i Lund Johan Lundblad, skulle enligt givarens förordnande årligen av Svenska akademien tilldelas den vitterhetsidkare utom Svenska akademien som inom det gångna året antingen vunnit ett av akademiens stora pris eller utgivit någon annan skrift, som akademien prövat god och vittnande om snille.

F. blir efter hand accepterad av det litterära etablissemanget och får i uppdrag såsom seden är, att skriva ett ode till en av akademins tidigare ledamöter Greve Gustav Philip Creutz. F. skriver men akademien blir ej nöjd, utan tillåter sig att ändra så gott som varje rad. Omdömet om dikten blir ändå: "En dikt som bryter mot den sunda smaken och saknar rätthet i tanken".

1799 är F. förlovad med en flicka i Vasa. F. är på resa dit för att gifta sig med henne, men på vägen får han se Margareta Elisabet Ros som även kallas Lilly. F. blir omedelbart förälskad i henne och glömmer bort sin förlovning och friar till henne. Hon svarar "ja". Det blir ett stort palaver i Vasa men F. får som han vill till sist.

1806 dör Lilly. Lillys mamma och även hans lärare Porthun dör. F påverkas starkt av sorgen och skriver inte längre dikter om blommor och fåglar. Han skriver dikter fyllda av sorg.

1807 gifter F. om sig, igen av en slump. En vän Choræus, som också är diktare hamnar efter att ha fallit i vattnet från Djurgårdsbron i sjuksängen. Han blir allvarligt sjuk och besökes av F. På dödsbädden säger Choræus till F: "Du måste gifta dig med min hustru". Ett år efter Lillys död gifter sig F. med Choræus änka. De är tillsammans i 22 år.

Under den tiden upplever de allt det stora i F:s liv.

När också, den andra hustrun dör gifter sig F. med Krisina Elisabet Arvidsson, som är änka efter en häradshövding. Han förklarar sig då: "Jag föll för henne när jag smakade hennes goda morgonkaffe".

F. är en impulsiv person, som på många sätt ångrar vad han gjort innan. I Österbottenska Nationen vill man ha ett porträtt av F. Fredrik Westin som tidigare hade målat Carl XIV Johan, får i uppgift att måla porträttet. F. blir osäker och vill att Westin också skall måla Porthan med i bakgrunden. Det visar sig när porträttet avtäckts att Westin tagit betalt för ett dubbelporträtt och att priset är det dubbla mot vad man hade tänkt sig. Kostnaden ställer till en obehaglig situation men kan trots allt hanteras.

Domkyrkan i Härnösand är vid den tiden ett ruckel och gudstjänsterna får hållas i gamla gymnasiet, Solenitetssalen. Det är en stor nesa för härnösandsborna. År 1836 besökte Carl XIV staden. "Kungen skall taga sig staden i ögonsikte" sägs det. 130 gäster skall äta i Solenitetssalen. F. håller en gudstjänst på temat "Herrans byggnad" och kungen får för sig att han skall se kyrkan. Den är då så dålig att det är riskfyllt att gå in i den. Men

Härnösands gamla kyrka. En blyertsteckning av Nils Magnus Berlin i skolåldern. Nils Magnus blev teol. doctor och under en period kyrkoherde i Häggdånger. Han var bror till Kristina Berlin kallad Faster Karin, som omnämnes av Arne Wigh i artikeln. Bilden sägs vara den enda bevarade av kyrkan.

Foto Olov Berlin

Spiran på Härnösands gamla kyrka som omnämnes i Arne Wighs föredrag finns uppsatt vid det sydvästra hörnet av domkyrkan. Vid jämförelse med bilderna av kyrkan verkar det vara spiran i mitten på bilden.

kungen insisterar. När han ser elendet lovar han att härnösandsborna skall få en sin kyrka. Men ärkebiskopen vill inte betala och så får stiftet inte ett öre från Uppsala. Härnösand får strida på flera riksdagar för att få del av 10:e från Uppsala. Inte heller borgmästare Westin vill ge ett öre till bygget. Till sist säger F. att han skall hålla en gudstjänst i kyrkan. I predikan säger F: "Se, ett gistet och förfallet tempel. Sådana är de, härnösandsborna". Detta tar skruv.

Så småningom vinner F. striden. 1844 börjar man riva den gamla kyrkan. Det första man tar ned är den gamla spiran på tornet. Det sägs att man låter en mindre begåvad pojke klättra upp och montera ned spiran. Se bild.

Sedan tar det bara två år för att bygga kyrkan. 1846 är kyrkan klar. 1847 vid invigningen som hålls av ärkebiskopen Wingård är F. nedbruten av sjukdom. Kristina Berlin, allmänt kallad faster Karin skriver i brev att F. är nu så svag att man inte hör vad han säger. En av hans döttrar tolkar med sitt öra mot hans mun. Faster Karin citerar även en dikt av F.

*Allas moder vid ditt bröst
föder dig omsider
och en fader väcker dig
för att ta dig hem till sig
om du tåligt lider*

F. blir allt svagare och läggs till sist i en vagg

F. visar att man kan skriva för vanligt folk och ändå nå berömmelse. Det är hans snille. Men hans diktning går inte att sätta in i en annan tid. Härnösands största kulturpersonlighet bidrar nog inte mest med vad han skrev utan med sin energi. Utan honom som biskop hade nog kyrkobygget uppskjutits ännu längre.

Arne Wigh avslutar med F:s dikt som framföres vid begravningen på gamla kyrkogården i Härnösand.

*Fall jag skingrar nattens mörka dimma
och det lyste över bergens bryn
ren från österns port en solklar strimma
och jag såg vad skön vad härlig syn.*

Föredraget innehöll många fler episoder från F:s liv än vad jag i korthet har kunnat referera. Flera lockade också till skratt och förvåning, då F:s tid var en annan än vår. Jag måste erkänna att jag innan egentligen inte kände till F:s diktning alls. Kan det bero på att han faktiskt inte är möjlig att läsa idag? Föredraget som trots den starka kylan drog många åhörare även utanför medlemskadern blev en skön upplevelse för alla.

Olov Berlin

Efterlyser

attlingar till nedan nämnda personer på svenska sidan av Bottniska viken för att få en så fullständig släktkrönika som möjligt över släkten Frantz, utgången från Petalax i Österborten.

Benjamin Benjaminsson **Lundman f Träskback** 16.6.1848 i Petalax, Vasa län död 29.10.1930 i Nysäter, Alnö, Västernorrlands län Han överflyttar till Sverige som änkliing 4.2.1875 och ingår där ett 2:o äktenskap 26.2.1875 i Skön, Vnl län med Petalaxflickan Beata Stina Jonasdtr **Ahlskog** f 24.4.1850 på Frantz hemman i Petalax d 22.6.1928 i Alnä, Vnl län) som tillsammans med sina föräldrar och 8 syskon införs först 26.10.1875 som inflyttade till Skön.

Benjamin och Beata Stina får i äktenskapet 9 barn av vilka 1-4 föds i Skön och 5-9 i Alno.

- Anna Kristina f 7.5.1876.
- Johan Vilhelm f 20.11.1877
- Maria Lovisa f 24.12.1879.
- Hulda Fredrika f 3.10.1881
- Jenny Karolina f 25.8.1883
- Bror Karl Bernhard f 27.4.1885
- Teresia f 27.4.1887
- Erik f 18.5.1889.
- Syster Signef 3.5.1891

Svar till efterlysningen sändes hit och gärna även till följande adress:

Torholf Aspholm
Strandgatan 9 C 39,
65 100 VASA FINLAND
Telefon: -06-317 94 05

e-post: rhl@netikka.fi

Bäfvernytt träffade Ivan Johnson

hembygdforskare

Mannen Ivan Johnson har jag sett många gånger på Landsarkivet. Jag har förstått av hans resonemang och berättelser att han har en lång erfarenhet som forskare i flera olika arkiv. När jag frågar Ivan om han vill ställa upp på en intervju för Bäfvernytt avslår han först mitt förslag men efter flera försök lyckas jag få med honom på förslaget ändå.

Vi träffas på landsarkivet. Jag kommer på utsatt tid men han är före. Vi hälsar och ett samtal börjar. Ivan har förberett sig, som jag, men han betydligt noggrannare. Han har gjort en lista över skrifter som han publicerat och lämnar också en kort levnadsbeskrivning. Min förberedelse består av att söka rätt på de av hans skrifter som finns på landsarkivet och att bläddra och läsa i dem. Nå, jag försöker börja från början och frågar om varifrån han kommer och hans uppväxt.

Ivan Johnson föddes 1930 i Borgsjö i en jordbrukarfamilj. Han var äldst av sju syskon och blev på något sätt den som fick ett större ansvar än de övriga syskonen. Tidigt fick han arbeta i jordbruket och den till gården hörande skogen. Eftersom det skiljer sig från den framtoning som lärare, som jag märkt hos honom frågar jag om det ställdes några krav på att han skulle övertaga jordbruket, men får svaret att det minns han inget av.

Den första skolgången blev 6-årig folkskola i Borgsjö. Han berättar att han i slöjden fick göra ett skåp som blev så bra att han senare valde att bli möbelsnickare. Tydligt var skolan mycket praktiskt inriktad och satsade på den väg som antagligen ansågs säker. Hans talang att skriva och forska kom han senare att utveckla själv.

På min fråga om när forskningsintresset väcktes berättar han en spännande episod från 10-års åldern, en episod som ger en föraning av han senare forskningsintresse.

Ivan berättar: "En vårdag som 9-åring fick han följa JonMåns-Frans och PellPärs-Olle¹ på en färd

Foto Olov Berlin

Ivan Jonsson med en del av sin produktion

till Oxsjös fäbod. Vandringen var lång och tung eftersom man skulle bära mycket packning med sig. Man klövjade med en häst. Väl framme var

1. Här kommer naturligtvis hembygdsvetenskapsforskarens intresse för namn att fordra en förklaring. Trots att sex namn nämnes så är det bara två personer som det gäller nämligen Frans och Olle. JonMåns är genitiv och uttrycker att Frans är JonMåns son. Likaså, PellPärs är genitiv av Pell-Pär och Olle är hans son.

det dags att lägga sig. Då säger Pellpårs-Olle: ”*Pöjk, nu skall du int’ bli rädd om du vakna’ och de’ brinne’ i öppenspisen. De är bara några soldater som har gått in för att värma sig*”. Ivan somnade så fort han hade lagt huvudet på kudden, men på morgonen kunde han inte släppa tanken på soldaterna: ”Vi måste ta reda på vad som har hänt soldaterna” var hans oroliga begäran.”

Efter folkskolan började han på Sandöskolan. En 4-årig utbildning till möbelsnickare gav honom gesällbrevet som 20-åring. Men Ivan ville vidare.

Han berättar: “*....som ung gesäll utan ekonomiskt bidrag på något sätt tog jag tåget från Ånge till Stockholm. Inget arbete och ingen bostad. Fick kondition, som det hette, hos Aug. Hoffmans pianofabrik. Jag behövde inte visa mina betyg. Du får betalt per spel, sade verkmästaren, så klarar Du inte det får Du ta konsekvenserna. Han trodde följaktligen på mina ord; något CV som idag krävdes inte och det gick bra, Jag minns ännu ett mått 327 mm från klavbotten till tredje hålet från höger för strängskruven....Gick allt som det skulle kunde man per månad göra fyra pianon å 250 kronor. En lunch kostade 2,50 kr “*

Vid våra samtal kunde jag inte märka att Ivan hade någon speciell ambition för sin yrkeskarriär. Den flöt vidare på ett nästan naturligt sätt. Att han flyttade långt för att gå vidare verkade naturligt för honom. Hans nästa anställning blev följaktligen som obehörig slöjdlärare vid Landskrona läroverk. På min fråga om *hur han kom på det* informerade han sakligt och enkelt om *Post och Inrikes Tidningar*. Där annonserades på den tiden alla statliga anställningar och eftersom de sökte en slöjdlärare i Landskrona sökte han och fick tjänsten. Han var då 26 år. På min fråga “*varför Landskrona*” svarar han enkelt och självklart: “Jag ville in på en yrkeslärarutbildning och de vill ju att man skall ha praktik, så det var bara att resa.”

Ivan berättar vidare att i Landskrona kom han naturligtvis i kontakt med lärarna vid läroverket och fick lära sig de oskrivna reglerna som gällde i ett lärarum. Första dagen hade han bl. a. satt sig på “otillåten” stol vid fler än ett tillfälle.

Min tredje fråga: “*Men familjen då?*” Han svarar: ”Det var inga problem. Fästmön Maj-Britt hade tjänst på Beckomberga sjukhus i Stockholm. Vi träffades en gång under höstterminen 1957 i Näs-sjö, halvvägs med tåg för oss båda! Vi var bara

fästfolk så hemmet fanns fortfarande i Skog.”

27-28 år gammal, efter Landskrona avlade han i Bollnäs realexamen som privatist genom korrespondensstudier vid NKI-skolan men bara i ämnen matematik och svenska, samma år studier vid folkhögskolan Bäckedal i Sveg. Folkhögskoletiden ville han helst glömma beroende på det ringa resultat som den ledde till. Men mycket hände ändå då. Han var extra skribent vid Länstidningen Härjedalen och inte bara det, han gifte sig också med Maj-Britt. Henne hade han träffat under en militärtjänstgöring i Sollefteå. Anställningen som skribent visar att han skrev redan under gymnasieutbildningen. Att skriva och författa prioriterade han tidigt och det blev senare en allt större del av hans vardag.

Efter arbete “på golvet” hos ett företag i Bollnäs med tillverkning av fåtöljstommar och därefter tjänst som yrkesmästare vid Statens alkoholistanstalt på Venngarns slott i Sigtuna hade Ivan meriter för att bli antagen till en yrkeslärarutbildning i Stockholm. Två års utbildning där ledde till en anställning som lärare i möbelsnickeri vid Sandöskolan.

Efter tre år till fick han som möbelsnickare sitt mästarebrev¹ och efter ytterligare 2 år befordrades han till skolledare vid Ådalsskolan i Kramfors. Vid den här tiden föddes också hans två döttrar.

Man skulle kunna tro att nu var karriären på sin topp, men nu utvecklade Ivan sin talang att skriva och att dra nytta av sina yrkeskunskaper. 1971 fick han en lärobok antagen av Gleerups förlag. Han var då 41 år och hade arbetat som lärare i 10 år. Titeln var *Ritteknik för gymnasieskolans trätekniska linje*. Ivan säger själv: “*Du kan ju tänka dig glädjen jag kände när jag fick brevet som talade om att boken hade blivit antagen.*”

1. Hur får man ett mästarebrev idag?
1. **Krav:** Sex års yrkeserfarenhet, verksam inom yrket och företagsekonomiska kunskaper
2. **Kontakt** med branschorganisation eller Gesäll- och Mästarebrevskansliet
3. **Ansökan** för Mästarebrev till Gesäll- och Mästarebrevskansliet
5. **Mästareprov** enligt branschens fastställda normer.
6. **Godkänt mästareprov.**
7. **Mästarebrevsutdelning**

Under sin karriär som yrkeslärare och skolledare arbetade han också expansivt. Det var i åldern 31 till 63 år, en period på 33 år. Han ritade då på uppdrag av Skolöverstyrelsen en möbelserie som var lämpliga för yrkesskolornas undervisning. På min fråga "*designer också?*" svarar han att han inte kunde måla, men rita och konstruera var han duktig på. Min kommentar: "*Oj, en duktig designer tar ju megabetalt idag*" leder till svaret "Nä, några räkningar kunde jag inte skriva. Det var bara jobb".

Under den perioden hade han ett flertal yrkesuppdraguppdrag, bl. a. expert på Skolöverstyrelsen och ett flertal ordförandeposter inom yrkesutbildningen.

Åren 1966 till 1984 arbetade Ivan vid sidan om yrket med hembygdforskning inom i första hand borgsjöbygden. Jag lägger särskilt märke till de som listas på sidan 10. Själv understryker Ivan arbetet *Transkriberat och katalogiserat Sillre bykistas handlingar 1983 -1984*. Dessa arbeten ledde också till att Ivan år 1987 erhöll Västernorrlands landstings kulturstipendium. "...för att bedriva fält- och arkivstudier inom Borgsjö sockens äldre historia" lät motiveringen. (Se sidan 10) Efter 1987 har Ivan ihärdigt fortsatt med Borgsjöbygdens historia. Jag känner numera till 11 artiklar utöver de listade.

Efter den framgången har Ivan fortsatt med nio böcker av varierande storlek. (Se sid 10.) De har han utgivit på eget förlag. Av dem anser Ivan att BORG SJÖ SKANS — *försvansanläggning i gränsbygd* är den bästa och viktigaste.

Till den största delen har Ivan bedrivit sin forskning i olika arkiv. Naturligtvis har Landsarkivet i Härnösand på senare tid varit stället där han funnit de flesta källorna, men även i Riksarkivet och Krigsarkivet. Lokala källor har även givit spännande fynd. Ett exempel är Sillre bykistas handlingar 1501 - 2000. Det arbetet hade stor betydelse då det innehöll handlingar om en seglivad fiskestrid med en lagmansdom från 1501, som allt sedan dess varit laggill. Den ifrågasattes i vår tid av bl. a. markägare och prövades i alla instanser upp till Högsta domstolen. Lagmansdomen höll för prövningen och det ledde senare till att Sillre byamän fick behålla rätten till fisket i sjön Torrningen, trots att de inte var markägare vid sjön.

Det ledde också till uttrycket "Svensk lag håller".

Men arkivstudierna har då och då avlösts med fältstudier. Särskilt minns Ivan en tid då arkeologen Anders Wallander bodde hos familjen Johnson i deras fritidshus vid Torrningen. De arbetade då med att söka bosättningsrösen och myrmalm. Ivan ansåg det mycket intressant och jag märker att han var mycket imponerad av arkeologens kunnande och förmåga att se dolda fynd.

Under den här perioden deltog Ivans fru Maj-Britt i fältarbetet och har under åren gjort det ofta. Ivan berömmar hennes deltagande och särskilt hennes tålmod med att han ofta varit borta för uppdrag eller forskning.

Efter denna imponerande produktion kunde man tro att Ivan var nöjd med sin forskarkarriär, men icke så. På min fråga: "*Vad håller du på med nu?*" får jag svaret "Jo, om emigration från Borgsjö åren 1653 - 1970, ett stort projekt som blir en bok". I en del i den berättas om hur 140 personer från Medelpad reste via Amsterdam över Atlanten med ett stort fartyg, som förläste. Alla ombord drunknade. Bland dem fanns sju bröder från Borgsjö".

Jag väntar med spänning på boken.

Nu är det dags att avsluta intervjuerna, som har varit tre.

Jag frågar Ivan om hur han har hunnit allt: "*Du måste ju ha arbetat jämt?*"

Svaret blir: "Ja inte har jag haft någon fritid heller, men det är lite lugnare nu".

Jag påstår: "*Du lever ju faktiskt farligt?*"

Ivan med ett leende: "Ja, men jag har aldrig varit sjuk och jag åkte skidor när jag var ung, 15 km och ansågs vara lovande. En gång åkte jag 3-milen sedan slutade jag. Jag var nog en lovande sprinter. Idag, 81 år fyllda, kör jag bil till dottrarna i Västerås och Umeå utan minsta problem, så jag är uthållig idag".

Olov Berlin

Några titlar i Ivans produktion finns på sista sidan

Riksdagsvalet i Härnösand 1771

av Börje Harnesk

Förord: Björn Thunberg

Efter höstens oklara parlamentariska läget i riksdagen, kan man ju lätt tro att det var enklare förr, när endast ett fåtal hade rösträtt och således endast ett fåtal hade chans/möjlighet att bli riksdagsman. Men var det så?

Läs nedanstående artikel och begrunda själv.

Mattias Kiörning den äldre var borgmästare i Härnösand mellan 1757 och 1784. Han var, enligt Gösta Bucht som skrivit stadens äldre historia, en kraftfull personlighet, högt respekterad och med stort förtroende bland stadens befolkning. Kiörning valdes till riksdagsrepresentant för staden vid 1760-talets tre riksdagar, samt även till riksdagen 1778. Han vann också valet 1786, men blev tvungen att avsäga sig uppdraget eftersom han som nyutnämnd lagman inte ansågs behörig.

Om man granskar källorna litet mer ingående än vad Bucht gjorde får man anledning att tvivla på att borgmästaren alltid verkligen var så omtyckt och respekterad. Åtminstone visar händelserna i samband med riksdagsvalet 1771 att ett starkt missnöje med honom fanns bland det lägre borgerskapet, hantverkare och fiskare. Vid det valet fanns för första gången en allvarlig motkandidat till Kiörning. Det var handelsmannen Jonas Söderberg, son till en av de ledande rådmännen i stadsstyrelsen. Kiörning vann visserligen valet, men endast tack vare den graderade rösträtten, som innebar att individernas röster beräknades efter inkomst och förmögenhet. Bara 27 personer röstade på Kiörning, medan 55 personer röstade på Söderberg. En stor majoritet av hantverkarna och fiskarna röstade på Söderberg, medan borgmästarens anhängare framför allt fanns bland handelsmännen.

Valmötet i mars var stormigt, och parterna kastade

Börje Harnesk

beskyllningar mot varandra också under den närmaste tiden efter valet. Kiörnings motståndare överklagade valet, och hävdade att lag och förordningar inte iakttagits under valproceduren. Flera av borgmästarens sympatisörer hade tillåtits att lämna sina röster trots att de egentligen inte hade rätt till det, sade man. Det som mest verkar ha upprört sinnena var att borgmästarens svärfar, den förre borgmästaren och numera häradshövdingen Martin Lundeberg, hade tillåtits lägga sina röster på sin svärson. Att rösta på en släkting ansågs stötande, även om det inte var olagligt. Oppositionen hävdade att landets städer, och särskilt de små, riskerade att utnyttjas för särintressen om släktgrupper tilläts använda sina röster för att "formera en pluralitet" vid valen. Tydligt hade Kiörning och hans svärfar brutit mot en fast rotad men oskriven lag. En sista anklagelse gick ut på att borgmästaren i sin maktfullkomlighet inte avstått från att ingripa i beslutsfattandet trots att han var jävig.

Bland annat hade han själv uppmanat de oppositionella i äldsteförsamlingen att utan dröjsmål under-teckna hans riksdagsfullmakt.

Men de oppositionella var förmodligen inte själva helt oskyldiga till att bryta mot skrivna och oskrivna regler. Det var förbjudet att samla röster, men borgmästarens svärfar påstod att ”tryckta papper” om valet hade varit i omlopp, och en fiskare anklagades för att ha arrangerat ”klubbsammanskomster” där det hade förekommit ”galenskaper och oskick”. Det var ingen slump, menade man, att de nu ägt rum bara ett par dagar före valet.

Men ännu är det inte riktigt klart vad stridigheterna gällde. Vad var det som höll samman oppositionen? Något i borgmästarens och rådmännens sätt att styra staden måste ha förenat hantverkare och fiskare, något måste ha övertygat dem om att de var utsatta för orättvisor av något slag. En skrivelse till K. M:t från fiskarsocieteten, troligtvis i nära anslutning till riksdagsvalet, antyder att de ansåg sig både materiellt och emotionellt illa behandlade. De materiella problemen rörde konkurrensen från bönderna på landsbygden. Fiskarnas fångster förminskades av att bönderna trängde sig in på deras vatten, både på norra och södra sidan av staden. De krävde förbud för allmogefiske närmare staden än två mil. Hantverkarnas belägenhet var också svår. På landet fanns ett övermått av sockenhantverkare som betjänade ståndspersoner och bönder, och de led så svårt av konkurrensen att de varken kunde försörja sig eller betala sina kronoutskylder. Något måste göras.

Men magistraten gjorde ingenting, eller alldeles för litet. Det ”nödlidande och betryck” som hantverkare och fiskare befann sig i hade inte avhjälpes eftersom deras klagomål först måste passera magistratens händer. Det var tydligt att ”magistraten och dess ledamöter hade ett olik intresse emot borgerskapet.” Ingen förde deras talan vid riksdagarna

eftersom ”våra medborgare i anseende till partiaget varit mera uppmärksamma och sysselsatta att få utföra sin egen hämndgirighet emot sina vederdelomän och motståndare, samt varit mer porterade för eget intresse än sina medbörders ...”. Syftningen på Kiörnings tidigare insatser som riksdagsman är omisskännlig.

Magistraten var inte bara ointresserad, den behandlade också hantverkare och fiskare med en kränkande social arrogans. När dessa tidigare framfört sina klagomål hade de bemötts med förolämpningar: de var ”onyttiga medlemmar, oroliga huvuden, och en oförståndig hop, den där ännu löper uti sin okunnighet och yra, likt en maskin, den en gång blivit satt i rörelse och icke så snart hinner stanna ...”. De beskylldes också för att hålla olagliga sammankomster och vistas på lönnkrogarna i sus och dus. Påståendena var helt enkelt skymfande.

Söderbergs anhängare blev framgångsrika i sitt överklagande. När Kiörning anlände till riksdagen i Stockholm röstade hans medbröder i borgarståndet för att han skulle förlora sin riksdagsplats, och att den skulle ges till Söderberg i stället. Som en sista förödmjukelse dömdes han av hovrätten att böta 100 daler silvermynt för att han inte iakttagit sitt jäv.

Hantverkarna och fiskarna hade lyckats med sin aktion, men bara tillfälligt. Vid nästa riksdagsval satt Kiörning åter säkert i sadeln. Om det berodde på att han lyckats skaffa sig en ännu starkare ställning bland de rika handelsmännen, eller om han inte längre ignorerade det lägre borgerskapets intressen lika mycket som tidigare är en fråga utan svar, ännu så länge.

Börje Harnesk
Docent i Historia
Mittuniversitetet

Gymnasistfördrivningen

av Per Ågebrandt

Förord

Antagonism mellan studerande ungdom å ena sidan och gesäller, lärgossar och drängar å den andra var en vanlig företeelse i skol- och universitetsstäder i gamla tider. Gösta Bucht beskriver i Härnösands Historia del II på sidorna 398-402 hur dessa motsättningar tog sig uttryck i vår gamla skolstad. Docent Jan Sundin nämner i sin rättshistoriska avhandling "För Gud, Staten och Folket" ett exempel från Härnösand år 1751, då en gymnasist och två lärgossar ådömdes straff av Rådstuvurätten för gatufridsbrott. I ett annat mål samma år dömdes en gesäll vid linnefabriken för att ha slagit gymnasisten Carl Björner med ett ved-trä i ett gatuslagsmål.

Den bittra uppgörelse mellan kollegium och gymnasister som nedan återges så som den framträder i gymnasieprotokollen har i sina huvuddrag skildrats av Eric Danell i skriften "Lärda lektorer och spotska gymnasister". Den exakta lydelsen av protokollen kan emellertid ha sitt intresse, liksom frågan om de bestraffade gymnasisternas vidare livsöden. Texten är normaliserad med avseende på stavning och interpunktion.

Härnösands två maktcentra gymnasiet och kyrkan. Båda stord under biskopen.

En konflikt vid gymnasiet i Härnösand vårterminen 1826

I början av februari månad år 1826 inlämnade en gymnasist vid Härnösands gymnasium en skrivelse av följande lydelse till skolans eforus, biskopen Eric Abraham Almquist:

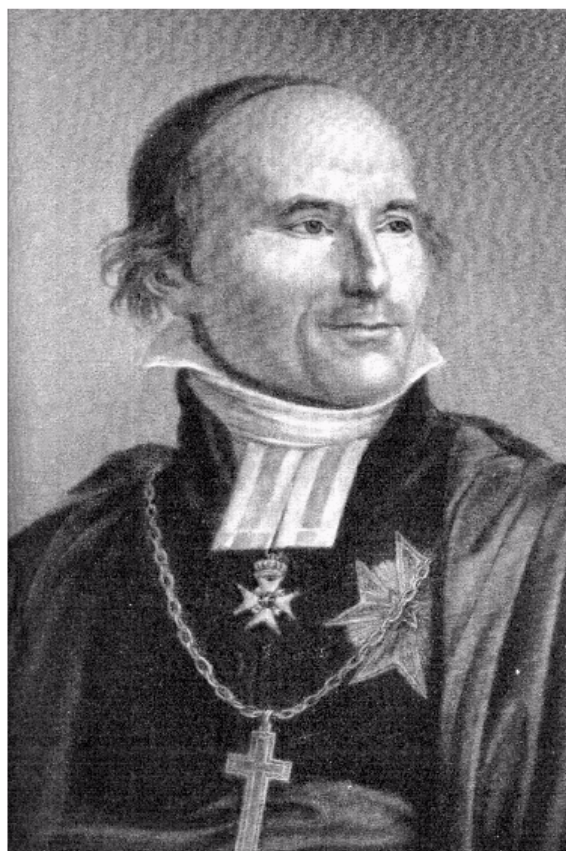
”Högvördige herr doktor, biskop och ledamot av Kongl Majts Nordstjerne Orden.

Då våra föräldrar skickade oss hit till lärosätet för att erhålla undervisning i nödige vetenskaper, har det skett i den glada förhoppning, att vi av våra lärare även skulle åtnjuta faderlig tillsyn och omvårdnad i avseende på vårt liv och vår hälsa. Men som vi nu på en längre tid varit i mistning av den senare förmånen, kanske mera av bristande makt och förmåga hos våra närmaste förmän än av ovilja, och även förlorat rättigheten å vår sida att få försvara oss emot det tygellösa överväld, som helt obehindrat får utövas av stadens drängar och lärgossar om söndagsaftnar och vid anställda festiviteter i synnerhet emot dem ibland oss, som utom sina hemvist nödgas besöka spiskvarter, varest de upproriska ofta i stora hopar ställa sig på försåt till anfall. Så hava några ibland oss fattat det beslut, att med föräldrarnas bifall begära tillstånd att få resa till Academien, för att i mera lugn få fortsätta studierna.

Olyckligtvis äro likväl de flesta här vid gymnasium obemedlade för en sådan resa, och nödgas hos Högvördige Herr Biskopen vi därför i största ödmjukhet begära handräckning antingen till ett lån av gymnasiedlen för att gemensamt få göra följe till Universitetet, eller och att Herr Biskopen hos höga överheten för oss utverkar borgerlig säkerhet för våra liv, så länge vi nödgas kvarbliva i denna utan disciplin handhavda stad. Vi våga tillförse oss högunstigt avseende på vår av nödvändigheten avtvingna begäran och förbliva högvördige herr biskopens allra ödmjukaste tjänare. Gymnasisterna vid Härnösands gymnasium”

Den 13 februari remitterade biskopen skrivelsen till gymnasiets rektor, som under detta läsår var den 70-årige lektorn i poesi och vältalighet Olof Huss. Vid det ”Collegium Gymnasticum” som hölls den 18 februari 1826 var samtliga ledamöter, gymnasiets sju lektorer, närvarande. Protokollet inleds med en kopia av besvärskrivelsen och lyder fortsättningsvis:

”Herr rektor gav till kända, att sedan herr eforus till honom remitterat denna skrift, hade han samman kallat gymnasii ungdom och förhållit densamma dess obehöriga förfarande, att utan att hava hos honom förut gjort någon anmälan om några mot dem utövade våldsamheter, besvära sig däröver hos herr eforus. Väl kände rektor och hade såsom boende icke långt ifrån, själv hört det folksorl och oljud, som den 12 i denna månad tilldragit sig om aftonen invid apologisten magister Auréns gård, men först dagen därefter förnummit att gymnasister varit däruti inblandade, samt att handelsmannen Norrboms dräng med ett vedträ skall fått ett slag för ansiktet, varav han nedfallit på gatan, skolande för övrigt ingen hava blivit skadad. Ävensom att rektor fått anledning att befara, att några gymnasister, om icke börjat detta då förlupna oväsande, åtminstone i så måtto varit därtill vållande, att de genom förutgångna förolämpanden uppretat gesällers och drängars hämndbegär. Herr rektor skall ock föreställt, huru skamligt det varit, att utan att förut hava hos honom beklagat sig över några dem tillfogade

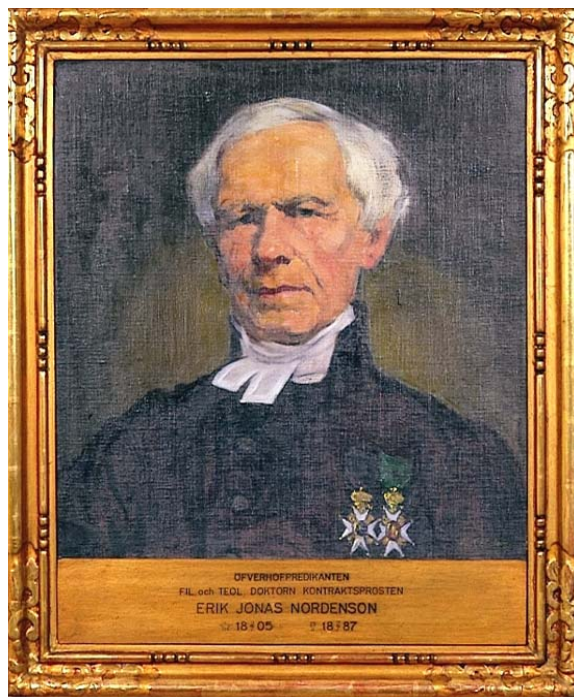
Eric Abraham Almquist

oförrätter, hos herr eforus besvära sig över bristande omvårdnad hos sina lärare om deras liv och hälsa, samt yttrat sin förmodan att, om ock vid det tillfället då de varit samlade och skriftens inlevererande till herr eforus blivit beslutat, ingen av dem vägrat att uti detta beslut deltaga, de dock vid närmare eftersinnande måtte finna, vilka betänkliga följder det skulle medföra att skymfa både sina lärare och stadens styresmän. Och föreställde sig herr rektor att de skulle vara så mycket mera benägna att återkalla denna skrift, som ingen vågat teckna sitt namn under densamma. Och vad själva de överklagade våldsamheterna beträffade, är någon våldsgärning emot någon enda av dem utövad, eller ens någon person som därmed hotat, icke uppgiven. Och vore ingen tvivel att de, med efterföljd av sina lärares exempel och andras, som förhålla sig stilla och anständigt, skulle lika med dem njuta gatufrid.

Oaktat dessa föreställningar hade dock, efter herr rektors berättelse, ungdomen med undantag av några få, däribland vissa som av sjukdom icke varit tillstädes, yttrat sig erkänna besvärsskriftens innehåll och yrkat dess framgång; varför herr rektor funnit sig föranlåten att begära collegii gymnasii sammanträde och handläggning vid mötet.

I anledning härav och sedan gymnasii ungdom blivit antydd att mangrant sig inställa företogs detta mål till närmare undersökning och avgörande. Och blev först gymnasisten Nordensson, som till herr eforus inlämnat ovan intagna besvärsskrift inkallad och tillfrågad, vilken till densamma vore författare, varpå svarades att han därom vore okunnig, men att han emottagit den av gymnasisten Backman, däruppå med sina kamrater haft en sammankomst, varuti enhälligt blivit beslutat att skriften till herr eforus inlämna, och vilket uppdrag han sig åtagit. Backman förekallad tillstod sig hava till Nordensson överlämnat skriften samt företedde konceptet till densamma, vilket förmodades vara skrivet av studeranden Wallin. Då häruppå bemälde studerande uppkallad tillspordes vad del han kunde hava i meranämnde besvärsskrift, erkände Wallin sig hava skrivit det nu företedda konceptet efter diktamen av apologisten magister Pehr Aurén, vilken därefter uppkallad erkände sanningen av Wallins ord med berättelse, att han varit till ett slikt steg föranledd av den myckenhet folk, som esomoftast varit om aftarna samlat utanför hans gård och utav de vexation¹r, för vilka några av gymnasie- och

1. Vexatio = misshandel, förföljelse.

Nordensson, Erik Jonas, f 1805-07-02 i Lockne fs, d 1887-07-22

skolungdomen som hava spiskvarter hos den i gården boende boktryckerifaktorn Wretholm varit blottstälde.

Huss i Classis Prima vidgick uppå tillfrågan därom, att han renskrivit den av gymnasisterna till herr eforus inlämnade skriften, föregivande sig därtill varit anmodad av alla sina kamrater, ibland vilka han särskilt uppgav Nordensson och Stenberg, av vilka den förre bestämt medgav att han därtill anmodat Huss, men den senare med det tillägg att han icke gjort det annorlunda än de andra gymnasisterna.

Alla övriga gymnasisterna utom de redan nämnda, var för sig tillfrågade om de erkände den ifrågavarande skriften med deras bifall inlämnad till herr eforus, förklarade att de därtill samtyckt, erkände sig alla vara lika skyldiga till den förseelse de däri genom begått och kunde icke förmås att uppgiva någon huvudman eller anstiftare av detta oskick. Varvid dock Immanuel Almqvist förklarade att han av sjukdom hindrats att vara närvarande då skriftens inlämnande beslöts och således däruti ingen del haft.

Collegium hölls den 25 februari 1826.

Närvarande samtliga ledamöterna

§1. Så väl till fullföljande av de vid collegiesammanträde den 18 i denna månad började undersök-

ning rörande den till herr eforus ingivna besvärsskrift, såsom ock i anledning av åtskilliga oordningar och oseder vilka ibland gymnasii ungdom börjat inrota sig och vilka, ehuru det kapitel i Kongl. Skolordningen som angår disciplinen blivit för densamma uppläst och ideliga varningar givna, icke kunnat avskaffas; varande däribland sådana ynglingar, vilka än den ene än den andre, merendels flere tillhoppa, samlade i Gymnasii Vestibul, stoja och upphäva ett så vilt skriande att stadens invånare betyga sin förundran däröver; vilka under snöbollars kastande icke hava försyn att fortfara därmed vid lärarens ankomst, så att den senare nödgas se sig i fara att träffas av dem; vilka vid lärarens inträde i lärorummet finnas stående på bänkarna under rop och stojande; vilka under själva lektionerna icke hålla sig stilla och under desamma löpa ute längre stunder; vilka i själva kyrkan icke förehålla sig sedigt och anständigt; och ändteligen sådana, vilka besöka stadens källare och liqueurkammare; allt oseder som utmärka att de icke hava vördnad för religionen, icke aktning för sina lärare, icke något allvar med studierna; hade gymnasii ungdom blivit antydd att sig infinna. Och bliva av förekommen anledning gymnasisterna Lagerlöf och Petré först inkallade för att höras huruvida de söndagen den 12 innevarande månad på aftonen sammankallat gymnasisterna till slagsmål med de på gatorna befintliga hopar av stadens lärgossar och drängar och på vilkens befallning sådant skett; då de anförde, att under det flere gymnasister som spisa hos faktor Wret-holm i magister Auréns gård hade varit där för att taga sig aftonvard, hade flera hopar av lärgossar och drängar gått förbi såsom det uppgavs i avsikt att anfalla gymnasisterna, då Petré blivit anmodad av flera gymnasister att sammankalla de övriga kamraterna, varpå Petré gått in till Lagerlöf och sedan i hans sällskap och i nämnda avsikt besökt Steinwall, Säfström, Sellstedt med flera. Kunnande de dock icke uppgiva, på vilkens befallning de detta verkställt.

Steinwall nu förekallad tillfrågades om han den förutnämnde söndagsaftonen haft något vässat vedträ, men bestred detta, föregivande att han haft en avbruten käpp i handen; och nekade att han kivat med stadsvaktmästaren Söderström om berörda vedträ, som Steinwall sade sig hava sett Söderström taga av en person, som Steinwall icke kände.

Dahlström erkände uppå honom gjorda frågor, att han varande hos gymnasisten Sellstedt den ifrågavarande söndagsaftonen blivit bådad av Lagerlöf och

Petré och för tillfället bytt hatt med fru Bystedts dräng samt medgav att han sett Steinwall kiva med vaktmästare Söderström om ett vedträ, som denne slutligen kastat åt honom med de orden: ”vill herren ändteligen hava det så må han taga det”

Igenom det förhör som sedermera anställdes med Thelaus och Brännström utreddes att dessa en afton samtalat med fru Bystedts dräng rörande handelsman Norrboms dräng, som blivit söndagsaftonen illa sårad i ansiktet, då Brännström sade sig haft det yttrandet att han trodde att det väl icke var så farligt med honom; att Thelaus bjudit drängen på en sup och att de själva tagit sig en så kallad besk; vilket dock skett på Thelai bekostnad. Varjämte assessor Lunell i Brännströms närvaro anmälde, att denne så väl för vårterminen som den innevarande, då det varit assessorns tur att övervara bönen, flera resor varit borta; att han oaktat flera erhållna varningar alldeles upphört att överläsa de av assessorn föresatta läxor; och att han ändteligen underlåter att visa assessorn skyldig aktning.

Alla gymnasisterna nu inkallade erhöilo allvar-samma och kraftiga föreställningar i avseende på de oordningar som förelupit jämte anmaning att upp-giva huvudmännen, men varuppå något svar ej följ-de, och kunde det tydligen märkas att de föresatt sig att sådant förtiga.

Assessor Lunell tillfrågade gymnasisterna om de ville uppgiva vilken eller vilka det varit som en dag i denna vecka, då assessorn haft sin lektion i nedre coeten¹, fäst en snömassa i taket mitt över det stäl-le där assessorn plögade sitta; i sammanhang var-med lektor Lindahl att detsamma en gång hänt honom i samma coet; men varken det förra eller det senare erkändes av någon vara gjort.

I anledning av de vexationer som anmälades hava övergått Ruuth och Lundholm erkände Bergnér vad som hänt den förre, förebärande till sin ursäkt att han skolat på detta sätt straffa Ruuth för det han stimmat. Men i anseende till den senare kunde ingen upplysning vinnas vilken slagit honom, föregivande Lundholm sig icke själv hava sett det. Härvid anmälde assessor Lunell, att han för sin del utmärkt Bergnér och Steinwall såsom de där i synnerhet gjort sig kända för våldsamt uppförande.

Ungdomen tillsades att avträda och collegii ledamö-

1. Coetus= bl.a. samling, krets. Här =en lärosal, där två klasser undervisades.

ter att åtskiljas.

År 1826 den 4 Martii hölls Collegium gymnasticum. Närvarande såsom föregående dag.

§. Före kallades åter gymnasii ungdomen, då de den samma till last lagda oseder och utsvävningar föreställdes, varjämte vissa §§ i skolordningen som röra disciplinen upplästes. Däribland 22 mom 5 § angående påföljden därav att alla göra sig lika skyldiga till begångna förbrytelser, jämte anmaning till dem som visste sig vara oskyldiga eller mindre felaktiga att så kärt dem vore att icke underkastas lottning uppgiva huvudmännen eller dem som äro till osedligheten mest vållande och vilka de ofelbart kände. Men oaktat denna slutliga anmaning förblevo dock alla vid sin förra tystnad. Häruppå tillsades ungdomen att avträda.

Efter överbägande av vad vid denna undersökning förekommit fann Collegium med innerlig bedrövelse över det förfall som hotade disciplinen det bliva för dess bibehållande nödvändigt att, sedan varningar befunnits otillräckliga, enligt den kännedom och övertygelse som lärarna själva hade om disciplinernas frejd och förhållande så väl i deras studier som levnad vidtaga en allvarsam bestraffning, ända därtill att ifrån Läroverket skilja några vissa, som genom exempel och inverkan på sina kamrater ansågos mest skadliga. Och prövade därför Collegium i stöd av skolförordningens 1 Sect, Cap. 10 § 5, mom 1, 3 och 22skäligen att stanna i följande Beslut:

Det gymnasisten Erik Nordensson, som förlidet år genom elakt uppförande blev premierna förlustig, dömdes till avbön och undgick varningar, men varigenom han så litet låtit sig rätta att han ehuru i anseende till mycket lyckliga naturgåvor och utmärkt vackra framsteg i studierna, innehavande främsta rummet i gymnasio samt ombetrodd att vara custos morum¹, likväl samma förtroende så missbrukat att han i stället att hava uppsikt över sina kamraters seder ställt sig i spetsen för deras sammangaddning att till herr eforus ingiva en skymfande och missfirmelig besvärsskrift över sina lärare och stadens ämbetsmän, bliva från Läroverket förvisad.

Likaledes och som gymnasisterna Thelaus, Steinwall, Brännström och Bergné utmärkt sig såsom lättjefulla, fräcka och vanartiga ynglingar, som genom sina exempel funnits hava särdeles bidragit till sedernas försämring ibland ungdomen; Bergné

1. Sedernas väktare

också i egenskap av custos morum missbrukat det honom sålunda lämnade förtroende, så skola ock de ifrån läroverket skiljas.

Vidare kommer ingen utdelning detta år av de här vid gymnasium inrättade stipendier och av de så kallade viatica² att äga rum; en bestraffning som i synnerhet träffar gymnasisterna i övre avdelningarna och ansågs så mycket mer skälig, som de bort giva sina yngre kamrater helt andre efterdomen än som beklagligen skett.

Yttermera och som gymnasisten Wiklund för klanderligt uppförande nästlidna år gjorde sig förlustig av premierna och erhöll varningar, men icke desto mindre nu deltagit i meranämnda besvärsskrift, alltså skall han ävensom Petré och Lagerlöf, vilka enligt medgivande uppådat kamrater att samlas ovannämnda afton utanför Magister Auréns gård, utom lott mista sina djäknepengar. Och vad den övriga ungdomen beträffar så skola igenom lottning fyra ynglingar i övre avdelningen och sex i den nedre eller tre i vardera klassen detta år bliva i mistning av premierna. Kommande de således indragna stipendier och djäknepenningar att tillfalla Gymnasii Fattigkassa.

Vidkommande slutligen apologisten härstädes magister Pehr Aurén som erkänt sig hava ovannämnda besvärsskrift författat, så bliver beprövat av denna hans åtgärd till högvördiga domkapitlet överlämnat.

Detta beslut i vad rör gymnasisterna Nordensson, Thelaus, Steinwall, Brännström och Bergné, som blivit förvisade från läroverket, bliver enligt § 7 av Skolordningens ovannämnda sektion och kapitel gymnasii eforus, herr doktorn biskopen och ledamoten av Kongl. Nordstjerneorden Er.Abr. Almquist i ödmjukhet underställt; i medlertid³ är dem förbudet att bevista lektionerna här vid gymnasium.

§ 2. Professor Norrman avlämnade till protokollet följande yttrande, däruti lektor Lindahl instämde:

”Emot gymnasisten Bergné har vid rannsakingen förekommit, att han under en herr assessor Lunells

2. viaticum = res- eller kostpengar samt även tillstånd att viatisera d.v.s. rätt att sommartid i stiftets socknarna samla tiggapengar till sina studier. Bestämmelsen var helt unik för Härnösands stift.
3. Trolig betydelse här: under tiden

lektion den 20 sistl. kastat en hatt uti lärorummet, samt efter lektionens slut den 21 sistl. febr., då undertecknad hade slutat lektionen, förövat vexation emot gymnasisten Ruuth; ävensom anledningar förekommo att ej endast misstänka honom såsom den där hade fäst en snöboll under taket mitt ovanför det ställe där läraren under timmen skulle sitta, än ock att han i betydlig mån medverkat till den oordning och stämning, som å de 2 nedersta bänkarna i andra klassen av gymnasium en längre tid ägt rum.

Då Bergnér förut ej varit tilltalad för något slags fel så vitt jag känner och på dess gjorda anmälan vid slutet av sistl. hösttermin att vilja från läroverket avgå, sådant av collegium enhälligt beviljades honom med rättighet att få testimonium¹ för den plats, som han i gymnasium innehade, samt vitsord för godkänt uppförande, så anser jag det ej vara enligt med skolordningens stadgande i 4 § 10 cap. 1 sect. att för så beskaffade förseelser skilja honom från läroverket; utan anser jag honom böra med undergående av de varningsord som skolordningen i anförda ställe omförmäler strängt antydas, att för sådant oskick hädanefter taga sig till vara samt för övrigt skiljas från den förtroendebefattning som han någon tid haft att vara custos morum, för den återstående delen av terminen nerflyttas under sina kamrater, samt att förklaras oberättigad att vid premiers och djäknepenningars utdelning detta år komma i fråga. För övrigt förenar jag mig uti Collegii beslut."År 1826 den 10 Martii hölls Collegium gymnasticum. Närvarande herr eforus och samtliga Collegii ledamöter.

§. Upplästes för den uppkallade gymnasiungdomen herr efori under denna dag givna utslag av följande innehåll:

"Collegii gymnastici den 4de sistl. Martii fattade beslut, det i anledning av en ingiven skrift varuti gymnasiungdomen på ett olämpligt och missfirmeligt sätt såväl i anseende till deras lärare som stadens ämbetsmän sig yttrat, utan att till anförda beskyllningar hava företett något slags skäl och bevis; dels i anledning av flera oordningar, till vilka gymnasiungdomen skolat gjort sig skyldig, och genom vilket beslut gymnasisterna Nordensson, Steinwall, Brännström Thelaus och Bergnér blivit dömda att ifrån läroverket skiljas; samt för övrigt fastställt blivit att ingen utdelning detta år av de vid

Härnösands gymnasium inrättade stipendier och av de övriga så kallade viatica kommer att äga rum; jämte det att gymnasisterna Wiklund, Petré och Lagerlöf för klanderligt uppförande deras andel i djäknepenningarna mista skulle; ävensom att, vad den övriga gymnasiungdomen beträffar, fyra ynglingar i övre avdelningen och sex i den nedre eller tre av vardera klassen efter föregången lottning skulle detta år komma i mistning av de vanlige premierna; och ändteligen att de förmedelst indragna stipendier och premier borde tillfalla gymnasiifattigkassa, har blivit mig meddelat. Varande detta beslut i vad detsamma rörer gymnasisterna Nordensson, Thelaus, Steinwall, Brännström och Bergnér, som blivit förvisade från läroverket, hemställt till min prövning och slutliga avgörande enligt Kongl.skolordningens stadgande i 1 Sect.10 Cap. och 7§.

Utslag:

Efter noga prövning av detta grannlaga mål har jag väl å ena sidan funnit angelägenheten och nödvändigheten av att ej låta oskick och oordningar ibland gymnasiungdomen få bliva utan sträng anmärkning, näpst och bestraffning; men å andra sidan och med övertygelse att Collegii gymnastici och efori domsrätt över gymnasium och skolorna på det närmaste är förenlig med en både disciplina och cura paterna², som medgiver dels mildring i straff, dels uppskov och förbättringstid där den felaktige ej allaredan bevisat sig vara oförbätterlig; samt i betraktande av att ett ålagt relegationsstraff, såsom både vanhedrande och tillika för de flesta utestängande utsikter till vidare påräknad anständig fortkomst, ej sällan åstadkommer förtvivlan och alla dess bedrövliga följder för den skyldige, samt därjämte faller till bittraste last och alstrar outplånliga bekymmer för oskyldiga föräldrar och anhöriga, har jag funnit skäligt och med andan av skolordningen icke oförenligt, att för denna gång befria gymnasisterna Nordensson, Thelaus, Steinwall, Brännström och Bergnér från det dem av Collegio gymnastico ålagda förvisningsstraffet, så att de efter undfångna allvarsammaste varningar av Kongl.gymnasii herr rektor att icke genom vidare oskick giva anledning till outblivelig svåraste bestraffning, nu åter tillåtas att lektionerna bevista här vid gymnasium och sina rum bland den övriga gymnasiungdomen intaga. Härnösand den 10 Martii 1826.

1. vitsord, intyg.

2. Faderlig disciplin och omvårdnad

E.A.Almquist / Abr.Nensén

Sedan de häruti förskrivne varningar blivit gjorda antyddes ungdomen att avträda.”

~ Slutkommentar ~

Man blir förvånad, ibland road och någon gång upprörd när man tar del av detta tidsdokument från skolans värld. Förvånad över gymnasisternas tilltagsenhet och sturskhet, road av en del pojkestreck, som vi kan tycka är ganska oförargliga, och visst känns det för oss lite upprörande med de stränga bestraffningarna, inte minst det lottade kollektiva straffet. Samtidigt är det ju alldeles uppenbart att disciplinen i skolan var i ett tillstånd av svår upplösning vid den här tiden. Man hade i det avseendet nått vägs ände, och nu skulle det statueras exempel. Intressant är också att gymnasiet mest begåvade elever och ”ordningsmän” stod i spetsen för kritiken mot kollegium och stadens myndigheter och att deras ledartalanger förmådde uppnå total sammanhållning bland eleverna.

Biskop Almquists agerande väcker respekt och sympati. Han var också en mycket klok, erfaren och respekterad person, rikt begåvad, högt lärd och känd för sitt rättfärdighetspatos.

Disciplinproblemen vid denna tid kan bli förklarade av att lärarnas medelålder var förhållandevis hög, bli beroende på att de hade livs-

Personregister

Almqvist, Immanuel Gustaf, f 1808-08-13 i Uppsala, d 1839-05-04 i Vänersborg, son till ovanstående i äktenskapet med Johanna Elisabet Merckel, provinsialläkare i Vänersborg. (*Inskr i gymnasiet 1824*).

Aurén, Pehr, f 1761-03-27 i Selångers fs, d 1842-01-23 i Härnösand, son till riksdagsmannen och bonden i Rasåsen Henrik Ersson o h h Karin Nilsson, apologist (räknelärare) o vice lektor. (*Inskr i gymnasiet 1777*).

Backman, Carl Sigurd, f 1806-05-21 på Sveaborg, Finland, d 1854-02-02 i Haparanda, son till kyrkoherden i Tuna Daniel Backman o h h Anna Röo, tullfiskal i Haparanda. (*Inskr i gymnasiet 1824*).

Bergner, Johan Otto, f 1803-01-27 i Råneå fs, d där 1836-06-06, son till lantmätaren Lars Peter Bergner o h h Anna Sofia Renmark, pastorsadjunkt i Råneå. (*Inskr i gymnasiet 1824*).

Brännström, Jonas, f 1808-05-18 i Skellefteå sn,

tidsförordnande (pensionering vid 70 års ålder infördes först på 1830-talet). Rektors auktoritet undergrävdes av att tjänsten bara innehades ett läsår åt gången i turordning bland lektorerna på gymnasiet. Biskopen kunde som gymnasiets eforus - Gunnar Hultgren var den siste innehavaren av denna på 1900-talet dock endast symboliska tjänst - ingripa och korrigera rektors beslut.

De elever, som deltog i ”upproret” var samtliga inackorderade i staden och kom från hela övre Norrland och Jämtland. Stadsbornas söner var hårdare hållna av ”familjetukten” och lyser med sin frånvaro i detta sammanhang. Bland de senare märks Elias Sehlstedt, som senare kom att bli en av våra mer kända skaldar och idylliker.

Tidens oro gav också återklang i Norrlands Athen. Den franska revolutionen 1789 medförde politisk agitation vid gymnasiet och föräldrar i Jämtland med djupt känt ansvar för ungdomens ”sedliga vandel” vägrade under 1790-talet att sända sina söner till Härnösand utan valde att sända dem direkt till Akademien i Uppsala. Under slutet av 1820-talet anades den kommande julirevolutionen 1830 och Karl XIV Johan reagerade med att bli allt mer och mer reaktionär. Vad slutligen beträffar frågan om de berörda elevernas vidare öden hänvisas till bifogade personregister, som kan presenteras tack vare ett förtjänstfullt forskningsarbete av arkivarie Thord Bylund.

d 1854-11-02 i Skellefteå fs, son till sågverksägaren i Kusmark Jonas Christoffersson o h h Anna Cajsa Samuelsson, läkare i Uppsala. (*Inskr i gymnasiet 1823*).

Bystedt, Anna Maria, född Rydqvist, f 1779-10-26 i Härnösand, änka efter källarmästaren där Daniel Bystedt (1781-1819).

Dahlström, Lars Wilhelm, f 1805-09-28 i Säbrå fs, d 1876-10-12 i Härnösand, son till kofferdikaptenen Nils Dahlström o h h Maria Engzell, snickare och borgare i Härnösand. (*Inskr i gymnasiet 1825*).

Huss, Erik, f 1806-09-22 i Hammerdals sn, d 1857-12-22 i Edsele fs, son till komministern Johan Huss o h h Anna Maria Rissler, komminister i Edsele. (*Inskr i gymnasiet 1825*).

Huss, Olof, f 1756-11-24 i Sunne fs (Jämtland), d 1840-12-13 i Härnösand, son till kyrkoherden i Sunne Johan Erik Huss o h h Anna Margareta Wargentin, lektor vid gymnasiet i Härnösand, professors n.h.v. (*Inskr i gymnasiet 1772*).

Lagerlöf, Erik Johan, f 1806-12-14 i Selångers

fs, d 1847-08-12 i Sidsjö, Sundsvall, son till bonden i Oxsta Isak Isaksson o h h Helena Henriksdotter, bonde i Sidsjö. (*Inskr i gymnasiet 1825*).

Lindahl, Olof, f 1762-10-22 i Umeå lfs, d 1832-08-29 i Härnösand, son till kyrkoherden Nordmaling Israel Lindahl o h h Anna Elisabet Bjur, lektor vid Härnösands gymnasium 1805-1832. (*Inskr i gymnasiet 1777*).

Lundholm, Johan Fredrik, f 1809-06-11 i Härnösand, d 1833-01-30 i Uppsala, son till kanslivaktmästaren Erik Lundholm o h h Maria Christina Söderström, student i Uppsala. (*Inskr i gymnasiet 1825*).

Lunell, Gustaf, f 1781 i Kalmar, d 1838-10-22 i Härnösand, läkare, lektor i Härnösand 1812-1838, assessors n.h.v.

Nensén, Abraham, f 1784-05-20 i Rödöns fs, d 1846-03-18 i Härnösand, son till kyrkoherden i Själebad Anders Nenzén o h h Helena Sahlin, konsistorienotarie i Härnösand. (*Inskr i gymnasiet 1797*).

Nordensson, Erik Jonas, f 1805-07-02 i Lockne fs, d 1887-07-22 i Munktorps fs, son till kronolänsmannen Jonas Nord o h h Anna Persdotter, student i Uppsala 1827, prästvigd 1829, magister (primus), hovpredikant o pastor i hovförsamlingen 1845, kyrkoherde i Lovö och Drottningholm s å, Munktorp, Västerås stift, 1858, teol doktor 1860, överhovpredikant, känd som framstående predikant och religiös skriftställare. (*Inskr i gymnasiet 1822*).

Norrbom, Anders, f 1765-11-06 i Härnösand, d där 1849-05-31, son till sämskmakaren o borgaren Peter Norrbom o h h Christina Holmström, handelsman o borgare i Härnösand.

Norrman, Johan, f 1786-03-12 i Nordmalings sn, d 1854-08-10 i Härnösand, son till nämndemannen o bonden i Norrbyn Johan Olofsson o h h Anna Olofsdotter, lektor i Härnösand 1820-1854, professors n.h.v (*Inskr i gymnasiet 1800*).

Petré, Carl Wilhelm, f 1807-07-25 på Kustads bruk, d 1856-11-25 (drunknad i samband med ångfartyget Umeås undergång), son till kaptenen Ludvig Gustaf Petré o h h Maria Magdalena Lilljesköld, kapellpredikant i Holms fs. (*Inskr i gymnasiet 1825*).

Ruuth, Jakob Ephraim, f 1808-04-22 i Graninge fs, d 1863-06-26 i Ryssland, son till kyrkoherden i Hede Johan Christoffer Ruuth o h h i 1:a äktenskapet Katarina Maria Martinell, rymde från gymnasiet med ett resande teatersällskap sedan han

förälskat sig i en av skådespelerskorna, kom till S:t Petersburg och blev där bibliotekarie hos Nikolaj I, statsråds n.h.v. (*Inskr i gymnasiet 1825*).

Sellstedt, Jonas, f 1802-04-09 i Sollefteå fs, d 1848-03-08 i Graninge fs, son till bonden i Fanbyn Jonas Sellstedt o h h Anna Persdotter, brukspredikant i Graninge. (*Inskr i gymnasiet 1823*).

Steinwall, Johan, f 1805-12-09 i Skellefteå fs, d 1881-02-22 i Fors sn, son till sågverksägaren i Degerbyn Gustaf Reinhold Steinwall o h h Anna Catharina Andersdotter, socken predikant i Fors fs. (*Inskr i gymnasiet 1823*).

Stenberg, Anders Magnus, f 1806 28 10 i Luleå lfs, d 1868-07-06 i Skellefteå, son till fänriken Johan Adolf Stenberg o h h Maria Lisa Moritz, häradshövding och borgmästare. (*Inskr i gymnasiet 1823*).

Säfström, Erik Gustaf, f 1807-02-24 i Umeå lfs, d 1855-03-18 i Luleå, son till bonden i Sävar Erik Larsson o h h Brita Hansdotter, komminister i Luleå. (*Inskr i gymnasiet 1825*).

Söderström, Jonas, f 1778, d 1827-01-24 i Härnösand, stadsvaktmästare.

Thelaus, Erik, f 1805-08-14 i Nätra fs, d okänt när, son till kyrkoherden i Anundsjö Johan Samuel Thelaus o h h i 1:a äktenskapet Anna Sofia Lindström, gick till sjöss och omnämns 1836 som styrman. (*Inskr i gymnasiet 1822*).

Wallin, Ifvar Johan, f 1801-07-11 i Ullångers fs, d 1834-12-21 i Haparanda, son till gästgivaren i Äskja Mats Wallin o h h Sara Jansdotter, rektor vid Haparanda skola. (*Inskr i gymnasiet 1817*).

Wiklund, Anders, f 1804-02-09 i Häggdångers fs, d där 1833-07-22, son till bonden i Skedom Isak Andersson o h h Brita Stina Norberg, pastorsadjunkt i Häggdånger. (*Inskr i gymnasiet 1822*).

Wretholm, Anders Johan, f 1771-01-13, boktryckerifaktor i Härnösand.

Källor och litteratur:

Härnösand Högre Allmänna Läroverks arkiv, protokoll och matriklar (Landsarkivet i Härnösand)

Bohlin, Torsten, Eric Abraham

Almquist, En tidsbild och karaktärsteckning

Bucht, Gösta, Härnösands historia, del II

Danell, Eric, Lärda lektorer och spotska gymnasister

Sundin, Jan, För Gud, Staten och Folket

Äkta eller oäkta

Mamma har släktforskat lite grand och fyllt i släktrådet i några led. Men på min pappas sida var det helt outforskat. Det här blev starten på min släktforskning för att stilla min nyfikenhet om min farfar.

Min pappa växte upp hos sin mor i Siksjö, Åsele och senare med sin mor och hennes nya familj. Han har alltid vetat vem hans far var. Men, i alla kyrkböcker står han som oäkta.

Detta är vanligt då föräldrarna inte är gifta när barnet föds. Ibland så kan prästen göra en notering i kanten om vem han tror att fadern är, så inte i detta fall.

Min farmor Kristina hade ett förhållande med Manfred från grannbyn Lillögda. De var ett etablerat par, var trolovade och skulle gifta sig.

Detta var 1918 då Sverige skakades av spanska sjukan. Många unga män var inkallade i det militära och det var här många blev smittade. Dom skickades hem när dom blev sjuka och tog därmed med sig smittan hem till familjen och byn. I Manfreds familj dog hans mamma, hans yngre bror och även han själv strök med, alla inom en vecka. Fem månader senare dog även hans far i samma sjukdom.

Året efter föddes min far. Manfred kanske inte ens visste att hans Kristina väntade barn. Kristina ord-

nade dock med systerrarna som fanns kvar i familjen så att hennes son fick en summa pengar efter sin far.

Monika Wennerbring

Detta var för mig bevis nog att Manfred är min riktiga farfar, men man vill ju ändå ha det bekräftat.

Jag fick ett tips om att det alltid görs en barnavårdsutredning när ett barn föds och det saknas en far. Jag ringde då till Åsele kommun, fick prata med en väldigt trevlig dam. Jag berättade min historia och frågade om hon kunde hjälpa mig.

- Javisst, det är klart att jag ska försöka hjälpa dig att lösa det här. Återkom om några dagar.

Jag ringde tillbaka och hon berättade att visst finns det en utredning gjord. Manfreds systrar hade intygat att Kristina och Manfred var ett par och att det var han som var far till barnet.

Jag kände mig jättelycklig att ha fått bevis som intygade att min far är född som oäkta men min farfar är äkta.

Monika Wennerbring

*Kristina Kristoffersdotter Siksjö, Åsele och Manfred Gustafsson Lillögda, Åsele.
Fotona är troligen tagna år 1917. Fotografen okänd*

Hur undviker jag att förlora data vid en hårdiskkrasch.

I Bäfvernytt nr 43 skrev jag en artikel om vikten av säkerhetskopiering av inmatade uppgifter i släktforskningsprogram. Jag avslutade med följande ord: *Alla hårddiskar kommer att krascha förr eller senare.*

Örjan Öberg

Det hände för mig i början av december 2010. Mitt uppe i slutförandet av arbetet med Hemsö-skivan så vägrade min dator helt plötsligt att starta. Hemska tanke...., men det var verkligheten. Hur jag än bar mig åt gick det inte att starta Windows.

Av erfarenhet vet jag att det med tiden samlas en hel del damm inne i en datorlåda. Speciellt i kylflänsen till processorn brukar det fastna en hel del. Processorn blir då överhettad och slutar fungera av den anledningen. Rengöring med en liten borste och dammsugare brukar hjälpa, så icke denna gång. Datorn var och förblev död.

Vad göra? Jag tog min ”burk” under armen och uppsökte butiken där jag en gång köpt den. Efter några timmar fick jag besked på telefon att det var hårddisken som kraschat. Vi kom överens om att de skulle montera in en ny hårddisk och installera om Windows.

Efter några dagar var datorn klar för avhämtning. Men vad är det man får tillbaka efter en sådan operation? Ett helt tomt skrivbord utan en enda programikon!

Jag installerade Disgen och som tur var hade jag tagit en säkerhetskopia efter de senaste registreringarna. Officepaketet gick ju också ganska enkelt att installera. Jag hade också gjort en kopia av mappen ”Mina dokument” på en USB-sticka. I ”Mina dokument” har jag också alla bilder, viktiga dokument, underlag för hemsidor osv.

Så långt var allt gott och väl men sen kom alla andra program och allt det andra: e-postinställningar, anslutning till Internet, viruskydd och alla andra saker som kräver användarnamn och lösenord. Att hitta alla dessa uppgifter tog åtskilliga timmar. Nu har jag, vis av skadan, samlat alla dessa uppgifter i en liten anteckningsbok.

Det som är borta för alltid är adressboken i e-postprogrammet samt all e-post.

Finns det då inget man kan göra för att förhindra att förlora en massa uppgifter när det värsta inträffar?

Jo det gör det. Jag har länge tänkt göra något åt detta. ”Min dator är ju bara drygt två år gammal, så det bör inte bli kritiskt än på några år” har jag resonerat med mig själv och därmed skjutit det framför mig. Jag pratade med min datorhandlare om detta och han sa att det är inte alltför ovanligt att hårddisken kraschar efter två till tre år. De nyare hårddiskarna har hög rotationshastighet och de blir ofta överhettade. De flesta nyare hårddiskar har en rotationshastighet på 7200 varv/minut, det finns de som gör 10000 varv/min.

Som motsats till detta kan jag nämna att jag har en gammal Compac 386-dator från början av 90-talet. Den var en av de första PC-datorena som inköptes på min dåvarande arbetsplats. I över åtta år har jag haft den stående i ett hörn som brandvägg och skrivarserver. Den brukar stängas av under semestern och när jag reser bort mer än två, tre dagar.

Vad kan man då göra för att skydda sig?

Ett sätt är att skaffa ett program som gör en ”spök-kopia” av hårddisken på en separat hårddisk ansluten till en av datorns USB-portar. Nackdelen med detta är att man själv måste initiera att köra programmet och hur ofta ska det göras? Dessutom tar en sådan körning ganska lång tid. Mellan en och tre timmar beroende på typ av dator och hårddiskens storlek.

En bättre lösning är att montera in en s.k. RAID-enhet i datorn samt en andra hårddisk. RAID-enheten kan konfigureras så att den ”speglar” den ena hårddiskens innehåll på en andra hårddisk. (Detta kallas RAID1, det finns flera olika RAID-

funktioner). Man får alltså två hårddiskar med exakt samma innehåll. Detta sker i realtid och som användare märker man ingenting. Det slöar inte ner datorn, vissa påstår t.o.m. att datorn blir snabbare. Att två hårddiskar kraschar samtidigt är högst osannolikt. När det hela väl är installerat och konfigurerat kan man lugnt jobba vidare utan att behöva vara orolig för en hårddiskkrasch. För att ytterligare säkerställa datorns funktion kan (= bör) man dessutom förse hårddiskarna med var sin extra kylfläkt.

Hur vet jag då att det fungerar?

Jo, under datorns startförlopp, innan Windows startar, kommer det upp ett meddelande. Se fig. 1.

Utan att vara allt för teknisk kan man enklast förklara denna bild så här: Det finns en hårddisk "0" på 149Gb och en hårddisk "1" på 149Gb. Dessa speglas mot varandra.

För att simulera ett hårddiskfel drog jag ur kabeln till hårddisk "1". Meddelandet ser då ut som i fig.

Bil nr.1 (nr. enl. text ovan)

2. Vi ser här att hårddisk "1" försvunnit och att RAID1-setet har ett kritiskt status.

Även i detta läge kommer datorn att starta som vanligt. Det gäller alltså att då och då kolla på detta under datorns startförlopp.

Finns det då några nackdelar med detta?

Nja, egentligen inte, om man bortser från att datorn kommer att dra obetydligt mer ström. En förutsättning för detta förfarande är att det finns en kortplats ledig på moderkortet och att det finns utrymme den extra hårddisken. Detta brukar inte vara något problem i en normal stationär dator. Däri ligger den enda nackdelen med detta, det går inte att applicera detta i en bärbar dator.

Örjan Öberg

Bild nr. 2

Ursäkta...

Vid månadsmötet i januari besökte oss Peter Eriksson för att hålla ett föredrag under rubriken Samer. Tyvärr kunde inte arrangörerna uppfylla de krav, som ställs i uppdraget att svara för lokalen och utrustningen. Således dröjde det mer än en halv timme innan föredraget kunde börja och då med ett provisoriskt arrangemang. Bäfvernytt vill här framföra en ursäkt till åhörarna och Peter Eriksson och hoppas att Peter vill besöka oss igen för att vi skall få höra hela föredraget. Jag tycker inte att det skulle vara bra att referera ett halv föredrag.
Red

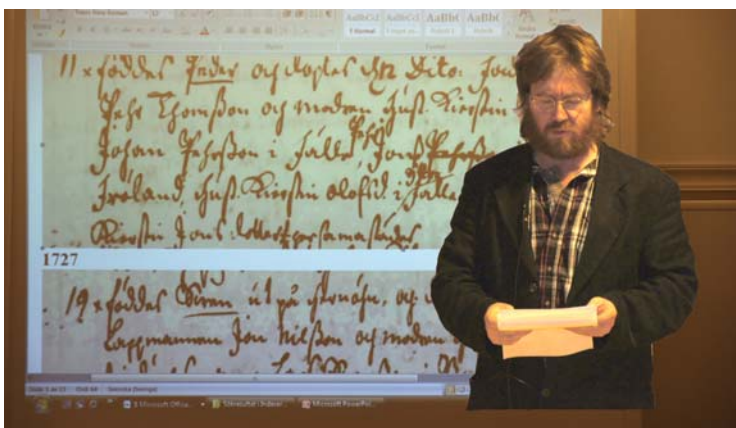

Foto Olov Berlin

Peter Eriksson, forskare från Umeå universitet och Kulturredaktör i Vn. In. Peter har haft uppdrag rörande samerna i Jämtland och Gästrikland. Han har också varit sakkunnig i Sedvanemålet i Norrland

Foto Olov Berlin

En stor publik väntade tålmodigt på att föredraget skulle komma igång

Månadsmöte 2010-12-07

V. ordf. Björn Thunberg inledde månadsmötet med att överlämna en gåva till Lars Högberg från Lena Endre, Cecilia Ljung och Figge Norling. Björn hade genom uppdrag från nämnda upprättat antavlor för respektive. Lars hade framställt kartor över deras boenden och belönades för det.

Att forska om sjömän av Peter Sjölund

Peter Sjölund inledde sitt föredrag "Att Forska om sjömän. Peter hade satt den här titeln för sitt föredrag och använde sig således av sin forskning på sjömanssläkten Thunman, men han lovade också att vi skulle få lära oss det.

Den första källan som vi borde anlita finns i de s.k. Sjömanshusen som inrättades genom beslut 1748. Det första inrättades i Stockholm och efterhand kom fler att inrättas. Slutligen var 48 inrättade. Deras uppgift var att hålla reda på sjömännen.

I de s. k. inskrivningsregistren noterades inskrivningsår, dag, nummer, vederbörandes namn, födelsedata (ibland även föräldrarnas namn), kyrkobokföringsort etc. Inskrivningsnumret följde sjömannen till dess att han avfördes ur registret

Senare infördes också på fartygen sjömansrullor. I rullorna som förvarades på fartygen skulle alla

Foto Olov Berlin

Peter Sjölund

uppgifter om fartyget och besättningen finnas. Rullorna uppdaterades kontinuerligt och var giltiga i ett år. De rullor som blev inaktuella förvara-

Foto Olov Berlin

Många intresserade av Peters sjömän

des på sjömanshuset inom det distrikt där fartygets hemvist var registrerat.

Lars Thunman d. ä. (se fig sid) var den förste Thunman i Peters forskning. Uppgifter om Lars Thunman hade hämtats från Sjömanshuset i Stockholm. I inskrivningsregistret beskrevs han också som: Av kort natur, brukar peruque.

Han var båtsman och växte upp i en sjöfartsstad, Stockholm. Vid den tiden kämpade staden för att fler fartyg skulle anlöpa Stockholm och de var i det avseendet framgångsrika. År 1790 hade man kunnat registrera en stor ökning av antalet anlöpande fartyg.

Lars Thunman d.ä. skrev in sig första gången på skeppet Karl Fredrik. Skeppet var en brigg¹ skulle gå till Amsterdam sedan till S:t Ubes (dagens Setubal) i Portugal.

1763 - 1764 reste han med Skeppet Wasa till Medelhavet. När han kom hem i januari gifte han sig och gick till sjöss igen i augusti. Han var kock på resan.

Lars Thunman avseglade 1764 till Marseille med skeppet Wasa och blev borta i 8 år. 1772 kom Lars tillbaka gående till fots från Marstrand.-Även andra sjömän dök efter hand upp. Skeppet hade kommit bort. Vad hände under de 8 åren och varför försvann fartyget?

Här kom tips från åhörarna:”Sök i konsulat! Sverige hade många”

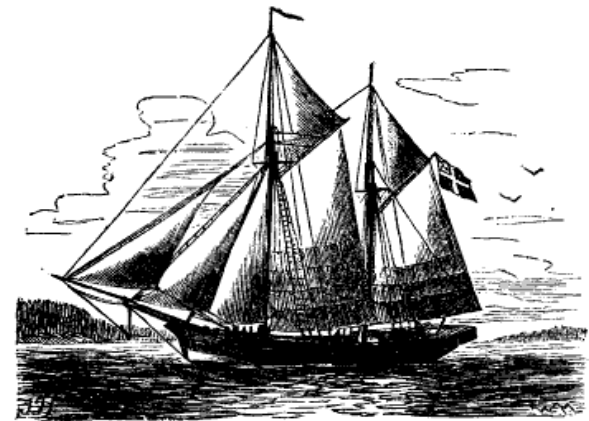
Efter några månader hemma mönstrade han på Galeasen² Jungfru Maria som styrman. Skeppet

1. 1. Brigg (engelska brig, jämför brigantin), tvåmastat segelfartyg med en max dödvikt på 300 ton. Brigg- gen har full uppsättning råsegel på båda masterna och även ett stort gaffelsegel (ibland kallat briggsegel) på nedre delen av stormasten, som är den akre av masterna.. (Wikipedia)

2. Ursprungligen avsåg ordet en större variant av galär, men senare har det kommit att användas för vissa typer av skutor. Den ursprungliga galeasen utvecklades på Medelhavet på 1500- och 1600-talet. De kunde vara upp till omkring 60 meter långa, hade tre master försedda med varsitt stora latinssegel, upp till 20 årpar, och bestyckade med ett sjuttioal kanoner. (Wikipedia)

gick fram och tillbaka på Östersjön.

I kvarteret Nederland Mindre på Södermalm bodde han. Lars utbildade sig till skeppare och

Överst Briggen Ladyport och under en galeas av 1800-talstyp

blev medlem i Kofferdisocieteten ett sällskap för skeppare. Kraven som ställdes på en koffardiskeppare enligt Kungl. Maj:ts reglemente sammanfattas

Måste ha kunskap

Massor av matematik särskilt trigonometri

Certepartierstecknande eller tecknande av avtal mellan fraktare och ägare av fartyget

Massor av kofferdistadgan, juridik och navigation

Alla båtar skulle mätas i. Mätningarna var för att ta ut rätt avgiftMätningarna registrerades i skeppsmätarböcker och i dessa arkiv kan man få veta var ett skepp var byggt och i vilket material.

Pirater och kapare fanns det gott om. Staden

Fortsättning på sista sidan

Fredrik Nyberg ättling till Lars Thunman

Fredrik Nyberg är för de flesta av oss en mycket känd utförsåkare. med bl.a. 7 världscupsegrar (6 i storslalom, 1 i super-g) och 14 SM-guld).

Hans fffffmf (ana 66) är Lars Thu-

man d.y. som nämns i artikeln. Fredriks rötter kommer följaktligen från en mycket känd sjöfararsläkt Fler intressanta öden finns i släkten, vi återkommer kanske till dessa.

Björn Thunberg

<p>Mats Ebbe Valdemar Nyberg f. 1937-09-26 Strömnäs Gudmundrå, Västernorrlands län d.</p> <p>Fagerdalsgatan 1 Sundsvalls Gustav Adolf g. 1963-10-12</p>	2	<p>Erik Johan Valdemar Nyberg f. 1899-12-20 Strömnäs Sägverk Gudmundrå, Västernorrlands län d. 1962-02-08 Stg 528 Gudmundrå, Västernorrlands län Träarbetare Stg 528 Gudmundrå</p> <p>g. 1935-04-20</p>	4	<p>Erik Nyberg f. 1870-07-21 Säbrå, Västernorrlands län d. 1953-01-17 Frånö 6:6, Gudmundsgården, Gudmundrå, Väster Plankbäare Strömnäs Sägverk, Gudmundrå</p> <p>g. 1892-06-23</p>	8	<p>Johannes Nyberg f. 1842-10-24 Innerfälle, Säbrå, Västernorrlands län d. Arbetare Knäfte, Gudmundrå</p> <p>g.</p>	16
	1		5	<p>Märta Elisabet Sjölander f. 1869-02-16 Barsta, Nordingrå, Västernorrlands län d. 1940-12-14 Strömnäs Sägverk, Gudmundrå, Västernorrlands län Strömnäs Sägverk, Gudmundrå</p>	9	<p>Katarina Brita Larsdotter f. 1840-01-24 Berge, Säbrå, Västernorrlands län d. Knäfte, Gudmundrå</p> <p>g.</p>	17
<p>Mats Fredrik Nyberg f. 1969-03-23</p> <p>Skön, Västernorrlands län d.</p> <p>Utförsåkare</p>	1	<p>Astrid Axelina Rosenqvist f. 1908-06-24 Lästa Gudmundrå, Västernorrlands län d. 1983-12-22 Limstagan 13 C Gudmundrå, Västernorrlands län</p> <p>Stg 528 Gudmundrå</p>	5	<p>Hildegard Emilia Rosenqvist f. 1889-07-18 Knäfte, Gudmundrå, Västernorrlands län d. 1958-04-11 Ulvvik 9:1, Säbrå, Västernorrlands län Arbeterska Lästa, Ytterlännäs</p>	10	<p>Mats Sjölander f. 1831-08-07 Barsta, Nordingrå, Västernorrlands län d. 1881-03-12 Barsta, Nordingrå, Västernorrlands län Torpore och Fiskare Barsta, Nordingrå</p> <p>g. 1858-10-26</p>	18
	3		6	<p>Jonas Olof Söderberg f. 1848-10-21 Hässjö, Västernorrlands län d. Hemmansägare Bäräng, Tynderö</p> <p>g.</p>	11	<p>Johanna Sahlberg f. 1832-09-07 Mädan, Nordingrå, Västernorrlands län d. 1904-10-21 Barsta, Nordingrå, Västernorrlands län Barsta, Nordingrå</p>	19
<p>Marianne Elvira Söderberg f. 1940-10-02 Stigsjövägen 12 Härnösand, Västernorrlands län d.</p> <p>Fagerdalsgatan 1 Sundsvalls Gustav Adolf g. 1963-10-12</p>	3	<p>Lars Adolf Söderberg f. 1903-02-14 Bäräng Tynderö, Västernorrlands län d. 1986-10-25 Theodor Hellmans väg 80 Härnösands domkyrkoförsamling Fiskhandlare Theodor Hellmans väg 80 Härnösands domkyrkoförsamling</p> <p>g. 1940-06-15</p>	6	<p>Anna Petronella Bergman f. 1863-11-05 Bjärne, Sättna, Västernorrlands län d. Bäräng, Tynderö</p>	12	<p>Karl August Rosenqvist f. 1855-12-18 Lästa, Ytterlännäs, Västernorrlands län d. 1901-01-21 Lästa, Ytterlännäs, Västernorrlands län Fotograf Lästa, Ytterlännäs</p> <p>g.</p>	22
	7		7	<p>Petrus Harald Nordqvist f. 1870-04-01 Torrom, Häggdånger, Västernorrlands län d. Torpore Torrom, Häggdånger</p> <p>g.</p>	13	<p>Emma Erika Tjällgren f. 1865-11-09 Tjäll, Multrä, Västernorrlands län d. Lästa, Ytterlännäs</p>	23
<p>Henny Elvira Nordqvist f. 1920-06-07</p> <p>Häggdånger, Västernorrlands län d.</p> <p>Theodor Hellmans väg 80 Härnösands domkyrkoförsamling</p>	3	<p>Henny Elvira Nordqvist f. 1920-06-07</p> <p>Häggdånger, Västernorrlands län d.</p> <p>Theodor Hellmans väg 80 Härnösands domkyrkoförsamling</p>	7	<p>Ida Erika Selin f. 1877-03-21 By, Häggdånger, Västernorrlands län d. Torrom, Häggdånger</p>	14	<p>Johan Alfred Bergman f. 1841-07-12 Gillberga, Värmlands län d. 1905-04-13 Bjärne, Sättna, Västernorrlands län Torpore Bjärne, Sättna</p> <p>g.</p>	26
	7		7	<p>Per Nordqvist f. 1837-11-21 Bäckland, Högsjö, Västernorrlands län d. 1912-09-25 Torrom, Häggdånger, Västernorrlands län Bonde och Fiskare Torrom, Häggdånger</p> <p>g. 1866-06-12</p>	15	<p>Engla Eriksdotter f. 1828- Sättna, Västernorrlands län d. 1895-12-16 Bjärne, Sättna, Västernorrlands län Bjärne, Sättna</p>	27
						<p>Erika Rönnberg f. 1832-09-18 Rossvik, Nora, Västernorrlands län d. Torrom, Häggdånger</p>	29
						<p>Olof Selin f. 1836-02-24 I socknen, Högsjö, Västernorrlands län d. Fiskare By, Häggdånger</p> <p>g. 1858-05-06</p>	30
						<p>Brita Kajsa Häggmark f. 1837-03-09 By, Häggdånger, Västernorrlands län d. By, Häggdånger</p>	31

Avs: Härnösands släktforskare
Agneta Olofsson
Kastellgatan 26
87133 Härnösand

Fortsättning från sid.16

Liverpool hade t ex 120 statliga kapare med besättningar på sammanlagt 874 man.

Peter berättade historien om en svensk-engelsk konflikt med fartyg bestyckade med kanoner, där de brittiska örlogsfartyget visade sig tillhöra en icke officiell kapare. Han avrättades senare för det.

Sista resan för LT blev till Medelhavet. 3 sjömän rymde. De hade blivit slagna och vågade ej gå om bord igen. Efter den resan var L T försvunnen för gott. I husförhörlängden står det kort och gott "levanten" d.v.s. Turkiet

Maten ombord

	morgon	middag	kväll
	smör bränn- vin	korngryn surkål fläsk	korngryn smör brännvin

Maten ombord

	morgon	middag	kväll
Söndag	salt sill brän- nvin	salt kött smör vetemjöl	korngryn smör brännvin

Lars Thunman d.ä:s son Johan Thunman mönstrade på fregatten Svarta Örn till Medelhavet, men rymde i Cadiz och sågs aldrig till mer.

Lars Thunman d.y. gick till sjöss 1783 till Medelhavet med briggen Kronprinsen. Lars Thunman den yngre slutade som båtsman i Säbrå och har efterlämnat många ättlingar i Ångermanland.

Peters föredrag var både prydligt och spännande med vackra bilder. Efteråt känner jag att jag skulle vilja veta mycket mer om båtarna och deras resor, men framför allt livet och människorna om bord. Varför for de? Jag förstår mig att sjömän söker äventyr, när de börjar sina resor. Men livet om bord är ensamt och jobbigt. De måste periodvis vila upp sig hemma.

Olov Berlin

Fortsättning från sid.10

Några titlar i Ivan Johnsons produktion

1966-2001 Uppsatser i årsskriften BORGSJÖBYGDEN

1970 BORGSJÖ 1314-1420. Försök till tolkning av några aktstycken på latin och medeltidssvenska

1978/2010 MALI-ÅSA. Sägen och fakta om hennes liv och död

1982 JÄMTGAVELN boplatser och slagghvarp

1983-1984 Transkriberat och katalogiserat Sillre bykistas handlingar 1501-2000

1986 Några kopior av intressanta akter i Sillre bykista

1984/2010 BORGSJÖ SOCKEN Folklore och allmänna uppgifter samlade av Lill-Gullik i Sillre

1986 Ångermanland Medelpads årsbok 1986. "Sillre by och fisket i Torrängen 1500-1986"

Gleerups förlag 1971.

RITTEKNIK för gymnasieskolans trätekniska linje 81 sidor

Eget förlag 1996/2010 TORRINGEN och JÄMTGAVELN — en historisk studie 130 sidor

Eget förlag 2001 NORDÖSTRA BORGSJÖS BEBYGGELSEHISTORIA 221 sidor

Eget förlag 2001/2010 SKALLAN och MARKTJÄRN I TORP — en bebyggelsehistorisk studie 84 sidor

Eget förlag 2002 SÖDRA och NORDVÄSTRA FINNMARKERNA 1 BORGSJÖ 247 sidor

Eget förlag 2004 BORGSJÖ SKANS — försvarsanläggning i gränsbygd 102 sidor